

ВСТУП

Монографію присвячено комплексному дослідженню когнітивного перекладознавчого аналізу пізнання смислу художнього прозового тексту у сучасній теорії перекладу, яке за своєю природою має міждисциплінарний характер і перетинається з когнітивістикою, психологією, філософією, лінгвістикою, стилістикою, штучним інтелектом й прагне до тлумачення та розуміння психоментальних і суспільних процесів, що закладають підвалини для різностороннього вивчення перекладу як процесу (перекладацької діяльності) та когніції (пізнання смислу)³.

Усвідомлення й наукове осмислення багатоаспектного явища когніції художнього тексту якнайповніше розкривається на рубежі 20 та 21 сторіч. Здобутки дослідників, серед яких: Ф. Алвес (F. Alves), С. Л. Галверсон (S. L. Halverson), М. Карл (M. Carl), Р. Муньоз (R. Muñoz Martín), Ш. О'Браєн (Sh. O'Brien), Г. Шрив (G. Shreve), А. Л. Якобсен (A. L. Jakobsen) внесли суттєві зміни у наукову парадигму перекладознавства,

³ *Contesting Epistemologies in Cognitive Translation and Interpreting Studies* / ed. by S. L. Halverson, Á. M. García. Routledge, 2022. 258 p.; *A History of Modern Translation Knowledge: Sources, concepts, effects* /eds. L. D'hulst, Y. Gambier. Amsterdam ; Philadelphia : Benjamins Translation Library, 2018. P. 385–387; *The Routledge Handbook of Translation and Cognition* / eds. F. Alves, A. L. Jakobsen. Routledge, 2021. 570 p.; *The Routledge Handbook of Translation and Cognition*. Routledge, 2020. 584 p.; *The Handbook of Translation and Cognition* / ed. by J. W. Schwieter, A. Ferreira. John Wiley & Sons, Inc., 2017. 577 p.; *Translation and Cognition* / eds. G. M. Shreve, E. Angelone. Amsterdam : John Benjamins, 2010. 381 p.; O'Brien, S. (ed). *Cognitive Explorations of Translation*. London ; New York : Continuum, 2011. 256 p.

що призвело до зміщення усталених дослідницьких пріоритетів. Простежуємо переміщення акцентів з філологічно-орієнтованого перекладознавчого аналізу до спроби збагнути пізнавальний процес та накопичення інформації і знань, які отримуємо навчаючись та набуваючи досвід⁴. Такі пошуки поглиблюють переформатування підходів до вивчення образного генерування певних умов і траєкторій за межами безпосереднього перцептуального (сприйняттевого) досвіду та концептуальних умовиводів.

Перекладознавчий аналіз тепер полягає не в пошуку типологічних відповідників до тексту оригіналу (далі – ТО), а бере за основу “теорію смислів” (meaning theory)⁵ та “теорію розуму” (mind theory)⁶,

⁴ Zanettin F., Rundle Ch. Methodology in translation studies. *The Routledge Handbook of Translation and Methodology* / eds. F. Zanettin, C. Rundle. Abingdon : Routledge, 2022. 524 p.

⁵ Davidson D. Truth and Meaning. *Synthese*. 1967. Vol. 17 (1). P. 304–323; Davidson D. Belief and the basis of meaning. *Synthese*. 1974. Vol. 27. 309–323; Gelepathis P. Survey of Theories of Meaning. *Cognitive Systems*. 1988. Vol. 2 (2). P. 141–162; Grice H. P. Meaning. *Philosophical Review*. 1957. Vol. 66. P. 377–388; Grice H. P. Utterer's Meaning, Sentence-Meaning and Word-Meaning. *Foundations of Language*. 1968. Vol. 4. P. 225–242; Grice H. P. Utterers Meaning and Intentions. *Philosophical Review*. 1969. Vol. 78. P. 147–177; Harris R. A. The linguistics wars. Oxford : Oxford University Press. 1993. 356 p.; Jackendoff R. Foundations of Language: Brain, Meaning, Grammar, Evolution. Oxford : Oxford University Press, 2002. 498 p.; Jackendoff R. Précis of Foundations of Language: Brain, Meaning, Grammar, Evolution. *Behavioral and Brain Sciences*. 2003. Vol. 26. P. 651–665; Loar B. Meaning. *The Cambridge Dictionary of Philosophy* / ed. R. Audi. 2nd ed. New York : Cambridge University Press, 1999. P. 545–549; Medin D. L., Rips, L. J. Concepts and Categories: Memory, Meaning, and Metaphysics. *The Cambridge Handbook of Thinking and Reasoning* / eds. K. J. Holyoak, R. G. Morrison. Cambridge University Press,

найочевидніший вияв цього стосується пізнання (**cognition**) та концептуалізації смислу⁷. Нових рис набирає і сам процес читання, чи радше, *осмислення*

2005. P. 37–72; Newmeyer F. J. *The politics of linguistics*. Chicago : University of Chicago Press, 1986. 171 p.; Ogden C. K., Richards, I. A. *The Meaning of Meaning. The Meaning of Meaning: A Study of The Influence of Language upon Thought and of The Science of Symbolism*. Harcourt Brace and Co., 1923–1956; Osgood C., McGuigan F. Psychological correlates of meaning: Essences or tracers? In *The Psychophysiology of thinking* / ed. F. J. McGuigan & Schooner. Academic Press, 1973. 511 p.; Robins R. H. *A short history of linguistics*. 4th edn. Routledge, 1997. 296 p.; Saul J. M. Speaker meaning, what is said, and what is implicated. *Noûs*. 2002. Vol. 36. P. 228–248; Wurman, I. *The Meaning of Meaning. A Debt Against the Living: An Introduction to Originalism*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. P. 25–44.

⁶ Sperber D., Deirdre W. *Relevance : communication and cognition*. 2nd ed. Oxford : Blackwell Publishers, 2001. 326 p.

⁷ Бехта І. Концептосистема англомовного дискурсу постмодернізму. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2010. Вип. 89 (5). С. 167–173; Бехта І. Концептосистема англомовного дискурсу модернізму. *Іноземна філологія*. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. Вип. 121. С. 165–178; Бехта І. Когнітивні схеми і способи асоціації даних. *Лінгвістика : зб. наук. праць. Луганськ : Альма-матер, 2009. № 1 (16)*. С. 99–113; Бехта І. Філологічне осмислення категорії “автор-наратор” літературно-художнього твору. *Вісник Львівського університету. Серія “Міжнародні відносини”*. 2009. Вип. 26. С. 292–301; Бехта І. Соціопрагматичні аспекти англомовного постмодерністського тексту. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2008. Вип. 75 (2). С. 205–209; Бехта І. Художньо-естетичні концепти англомовного літературно-художнього твору постмодернізму. *Лінгвістика : зб. наук. праць. Луганськ : Альма-матер, 2008. № 2 (14)*. С. 161–168.

художнього твору⁸. Відповідно, уявлюється не відтворення (чи відчитання) літературних стратегій, застосованих автором ТО, а їх розуміння (збагнення)⁹ та перепозначення у тексті перекладу (далі – ТП)¹⁰.

⁸ **Approaches to Cognition through Text and Discourse (Trends in Linguistics. Studies and Monographs)** / ed. by T. Virtanen T. Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 2011. Book 147. 222 p.; **Reading Today** / eds. H. Pyrhönen, J. Kantola. UCL Pres : University College London, 2018. 199 p. (Series: **Comparative Literature and Culture**); Бехта І. Текст у парадигматичній системі наукових лінгвістичних концепцій кінця ХХ початку ХХІ століття: актуальні та віртуальні стратегії розвитку. *Дискурс іноземномовної комунікації* : [монографія]. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. С. 164–192; Бехта І. А., Бехта Т. О. Текст художній: психолінгвістична рефлексія концепту. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”*: серія “Філологія”. Острог : Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6 (74). С. 11–14; Бехта І. Літературно-художній твір у концепції Р. Інгардена: схематизація та об’єктивізація. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія “Іноземні мови”*. 2012. Вип. 19. С. 24–28.

⁹ Ziff P. **Understanding Understanding**. NY, USA : Cornell University Press, 1972. 154 p.; Winograd T. **Understanding natural language**. *Cognitive Psychology*. 1972. Vol. 3. P. 1–191; Tooby J., Cosmides L. **The Psychological Foundations of Culture**. *The Adapted Mind: Evolutionary Psychology and the Generation of Culture* / eds. J. H. Barkow, L. Cosmides, J. Tooby. Oxford University Press, 1992. P. 19–136; Бехта І. Дискурс наратора в англomовній прозі. Київ : Грамота, 2004. 304 с.; Бехта І. Авторське експериментаторство в англomовній прозі ХХ століття. Львів : ПАІС, 2013. 268 с.; Бехта І., Мельничук О. Невербальна комунікація: дискурсна динаміка текстового концепту. Львів ; Рівне : Волинські обереги, 2021. С. 105.

¹⁰ Wittman E. **Literary narrative prose and translation studies**. *The Routledge Handbook of Translation Studies* / eds. C. Millán, F. Bartrina. Abingdon : Routledge, 2012. Ch. 31.

Істотне питання полягає в тому, яким способом ці стратегії осмислення (когнітивні стратегії) діють у процесі перекладання та як алгоритм перекладання побудовано схематично. Дотепер такі механізми залишаються доволі невловними, зокрема з погляду когнітивного зсуву та когнітивного ефекту між ТО і ТП.

Когніцію (від англ. **to cognize** – пізнавати, збагнути, знати, осмислювати, сприймати, засвоювати) розуміємо як певний пізнавальний процес і накопичення інформації та знань, які отримуємо шляхом навчання й набуття досвіду, пізнання і сприйняття світу¹¹. Етимологію слова *когніція* прослідковуємо до латинського кореня **cognoscere**, яке означає “знати”.

У студіях розробляємо інтегроване бачення обопільної вагомості тексту як продукту і пізнавальної спроможності людини, яку згодом підкріплюємо постулатами когнітивної семантики¹². Відповідно, об’єктом монографічної розвідки є смисл художнього прозового тексту у перекладі, під яким розуміємо пізнану сутність, облямовану внутрішньотекстовою смисловою організацією (формою), яку збагнено через втілення пізаного смислу засобами мови в ТО і ТП.

Предмет – способи творення смислу (**meaning**) тексту оригіналу та особливості його (пере)вираження, (пере)позначення і пере(со)творення у тексті перекладу.

¹¹ The Oxford Dictionary of Philosophy. 2nd edn. / ed. by Blackburn S. Oxford University Press, 2008. 407 p.; Бехта І. Функційно-прагматична дієвість тексту у світлі когніції й дискурсу. *Людина. Комп’ютер. Комунікація* : зб. наук. праць. Львів : Вид-во Львівської політехніки. 2013. С. 99–103.

¹² Geeraerts D. Cognitive Semantics. *The Routledge Handbook of Cognitive Linguistics* / ed. Xu Wen, J. R. Taylor. Abingdon : Routledge, 2021. 792 p.

Мета праці полягає у когнітивно-семантичному розкритті смислового моделювання перекладу з урахуванням алгоритму спільнотворення нового смислу з потенціалу наявних смислів цільової мови.

Актуальність досліджуваної теми суголосна з новими тенденціями перекладознавчої науки і характеризуються вивченням художнього тексту у світлі когнітивно-стилістичного аналізу¹³ із застосунком інтерпретативного підходу¹⁴. Саме такий ракурс

¹³ **Cognitive Stylistics. Language and Cognition in Text Analysis/ eds. E. Semino, J. Culpeper. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2002. 333 p.**

¹⁴ *Інтерпретативний підхід (interpretive approach)* – підхід, зосереджений на збагненні та тлумаченні смислу як усвідомленої ментальної репрезентації. Особливістю смислу є його когнітивна природа, яка підкреслює розбіжності між конкретними лінгвістичними значеннями, оприявленими у тексті та психоментальним обширом смислу, що виходить за межі тексту. Задля пізнання смислу інтерпретативна галузь дослідження залучає герменевтику як теорію тлумачення тексту, у такий спосіб моделює систему зв'язків між імпліцитним та експліцитним потенціалом смислу, також між формою і смислом. *Див.* : Lederer M. Translation, the Interpretive Model, translation of *La traduction aujourd'hui* : trans. N. Larché. Manchester : St Jerome, 2003. 240 p.; Delisle J. L'analyse du discours comme méthode de traduction: Initiation à la traduction française de textes pragmatiques anglais, théorie et pratique. Ottawa : Presses de l'Université d'Ottawa, 1980. 271 p.; Padilla P., Bajo M. T., Padilla F. Proposal for a cognitive theory of translation and interpreting: a methodology for future empirical research. *The Interpreter's Newsletter*. 1999. Vol. 9. P. 61–78; De Groot A. M. B. The Cognitive Study of Translation and Interpretation: Three Approaches. *Cognitive Processes in Translation and Interpreting* / ed. by J. H. Danks, G. Shreve, S. B. Fountain, M. K. McBeath. Thousand Oaks, CA : Sage Publications. 1997. P. 25–56; O'Brien S.

дослідження уможливило визначення аспектів когнітивної семантики¹⁵ у скопусі перекладацьких теорій в мовній парі *англійська :: українська*. Крім того, акцент на проблематиці когнітивного перекладознавства спрямовано на вивчення структурно-сислового перетворення семантичного, синтаксичного та стилістичного рівнів у досліджуваних мовах.

Наукова новизна роботи полягає в 1) комплексному підході до вивчення поняття *смысл* в аналізі перекладу художнього прозового тексту – вперше заторкнута домінантні риси та характерні ознаки перекладного смислу; 2) у систематизації та параметризації принципів упорядкування когнітивних підходів до розуміння смислу як когнітивного явища та пе-

The borrowers: Researching the cognitive aspects of translation / eds. M. Ehrensberger et al. *Interdisciplinarity in Translation and Interpreting Process Research*. Amsterdam, The Netherlands : Philadelphia, PA : Benjamins, 2015. P. 5–17.

¹⁵ *Cognitive semantics : meaning and cognition* / ed. by J. Allwood, P. Gärdenfors. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1999. 216 p.; Hamawand Z. *Semantics: A Cognitive Account of Linguistic Meaning*. London : Equinox Publishing Limited, 2016. 251 p.; Fischer K. *From Cognitive Semantics to Lexical Pragmatics: The Functional Polysemy of Discourse Particles*. Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 2013. 383 p.; *Cognitive and Communicative Approaches to Linguistic Analysis* / ed. by E. Contini-Morava, R. S. Kirsner, B. Rodríguez-Bachiller. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2004. 388 p.; Lawrence E. N. *Method and Theory in the Semantics and Cognition of Kinship Terminology*. Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 2019. 110 p.; Glynn D., Fischer K. *Quantitative Methods in Cognitive Semantics: Corpus-driven Approaches*. Berlin : Walter de Gruyter, 2010. 395 p.; Lemmens M. *Cognitive semantics*. *The Routledge Handbook of Semantics*. 2015. P. 90–105.

рекладу як комплексної адаптивної системи із проєкцією на періодизацію наукової думки; 3) у сучасній критичній оцінці когнітивної, стилістичної та семантичної функції художнього прозового тексту в перекладі; 4) у розпрацьованій когнітивно-семантичній моделі пізнання смислу у тексті художнього перекладу.

Хід наукової думки на проблематику пошуку смислу в аспекті художнього перекладу з позиції когнітивного та семантичного підходів увиразнено крізь призму трьох суміжних галузей: (когнітивного) перекладознавства, (когнітивної) семантики і (когнітивної) стилістики.

Когнітивне перекладознавство становить основу наукового методу пропонованого проєкту. Завдяки цим аспектам прагнемо пізнати *смысл* (**meaning**) художнього прозового тексту, способи його відтворення у перекладі та можливості аналізу мовних засобів, якими ці смисли ословеснено.

Властиво, *смысл*, найперше його пізнання і розуміння¹⁶, став наріжним каменем пропонованого

¹⁶ Malmkjær K. Semantics and translation. *The Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics*. Routledge. 2017. P. 31–44; Cognitive Semantics. Meaning and Cognition / ed. by J. Allwood, P. Gärdenfors. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1999. 201 p.; From Perception to Meaning. Image Schemas in Cognitive Linguistics / ed. by B. Hampe, J. E. Grady. Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 2005. 485 p.; Titscher S., Meyer M., Wodak R., Vetter E. Methods of Text and Discourse Analysis. *Search of Meaning*. London : SAGE Publications, 2000. 288 p.; Fillmore C. J. An Alternative to Checklist Theories of Meaning. *Proceedings of 14th Annual Meeting of the Berkley Linguistic Society*. 1988. P. 123–131.

перспекту. Орієнтиром наукового пошуку слугує *смыслотвірна (meaning making) природа людського пізнання (human cognition)*. Мову вважають *смыслотвірним ресурсом*, а текст розуміють як *структуровану семантичну цілісність, артефакт, у якому пізнаний смисл актуалізовано*.

Працюючи у межах лінгвістики тексту, прагнемо охопити такі поняття як *когнітивна одиниця перекладу (cognitive translation unit)*, *одиниця смислу (unit of meaning)*, та *смислу у перекладі (meaning in translation)*.

Когнітивна одиниця перекладу базується на сув'язі перекладацьких проблем, яку облямовують *індикатор розпізнавання проблеми та артикуляція (чітке усвідомлення проблеми)*, що сигналізує ініціювання іншої сув'язі, яка тепер стосується передачі *непевності (transfer uncertainty)* у відповідності до кожної окремої категорії чи ситуації (може бути власна назва, словосполучення, синтаксичні та лексичні проблеми).

Одиниця смислу набуває ознак структурованості у тексті та загальноприйнятості у трактуванні. Тобто загальний, занурений у суспільно-культурний контекст, смисл стає пізнаним; своєю чергою, пізнаний смисл слугує перекладним смислом.

Смысл як когнітивний феномен – аспект новий та перспективний. Когнітивне перекладознавство стирає межі між умовними назвами *значення, смисл, повідомлення* та прагне до співактивації, а не розмежування *есенціального¹⁷ й неесенціального* підходів і у своїй

¹⁷ *Есенціалізм* (від лат. **esse** *сутність, буття*). Есенціальний підхід висвітлює *смысл* у перекладі з позиції об'єктивності та стабільності і пошуку структурованого алгоритму для про-

версії бачить *смысл* як процес зв'язності смислоутворення у тексті з психоментальними операціями, тобто тлумачить пізнання *смыслу* з позиції *теорії смислів* (семантичні орієнтири) і *теорії розуму* (когнітивні аспекти перекладання): з видимого пізнаємо невидиме; інакше, з тексту пізнаємо *смысл*.

Синтез теоретико-методологічних здобутків цих ділянок уможливило аналіз способів пере(со)творення *смыслу* тексту для (пере)позначення перекладного *смыслу*, збагнення його фону та фокусу і виявлення інтерпретативних складників трансформаційно-перформативної та когнітивно-семантичної моделей перекладу.

Головною тезою першого розділу стає необхідність переорієнтації класичних теорій *смыслів* з нементальної площини у психоментальну. З'ясувалося, що назріла нагальна потреба дієвого підходу до вивчення перекладного *смыслу* з позиції "спільнотворення". Такий ракурс потребує розпрацювання набору технік та залучення новітнього методологічного інструментарію. Предметом уваги є загальноприйнятність (конвенційність) та структурність (композиційність) лінгвістичного значення, об'ямованого есенціальним та неесенціальним підходами до перекладу. У фокус дослідження потрапляють дві можливості:

песу перекладу. Перекладознавчі теорії зосереджено на описі, аналізі та способах пошуку і відтворення еквівалентності. Неесенціальний підхід відходить від ідеї еквівалентності й трактує значення у перекладі як відбиток первинного *смыслу*; у тексті перекладу відтворено не цілокупний *смысл*, а пізнаний *смысл*, модельований різними значеннями та його семантичними зв'язки, оприявленними у тексті.

смысл як об'єктивне та стабільне утворення, яке непомильно добуваємо з ТО і відтворюємо у ТП; цій можливості протиставляється сучасний науковий погляд на пізнаний смысл як відбиток смыслу ТО, яке шлейфом протягнуто у ТП, перепозначено у ТП; він не може зводитися до початкового смыслу, а є одним із пізнаних граней цього смыслу. Обоємно, ці дві можливості аргументовано залучаємо до перекладознавчого аналізу на стільниці когнітивного принципу релевантності, який шляхом реконтекстуалізації моделює інтерпретативну схожість між смыслом тексту оригіналу і тексту перекладу.

У другому розділі увагу прикуто до проблематики вивчення смыслу та значення з позиції когнітивної семантики. Різноманітність поглядів на сутність смыслу як психологічного вираження зійшлися у положеннях, що смысл – це концептуалізація в когнітивній моделі, яку визначають перцептивно, а значення (як пізнаний смысл) – це семантичний конструкт тексту. На перший план висувається операційний/дієвий (**operational**) підхід. Належить шукати потенційний смысл, породжений контекстом. Він є водночас і процесом, і продуктом та прирощується на основі семантико-епістемічних категорій. Своєю чергою, ці категорії структуровані текстооформлювальним потенціалом.

Третій розділ зосереджено на питанні взаємозв'язку та взаємопроникнення аспектів перекладу, стилістики тексту і когніції. Перекладознавче тлумачення тексту відбувається через інтерпретативний підхід. Новизною когнітивно-стилістичного підходу є збагнення функціонування мови у руслі пізнавальної діяльності, вона трактує текст як артефакт, вивчає

концепцію контексту як когнітивної цілісності з урахуванням особистісних, суспільних і культурних чинників¹⁸. Пізнаний смисл проектується з цілокупного смислу, що розуміється як “речовина”, яку можна загорнути або розгорнути, розмістити, перенести, розгубити. Аналізу підлягають когнітивні структури та процеси, які лежать в основі смислотворення. Переважаючі когнітивні принципи – топологічний, метонімічний, метафоричний. Когнітивні операції – трансформативні та сперті на когнітивне середовище. Окреслено когнітивно-семіотичний, когнітивно-комунікативний, когнітивно-стилістичний підходи¹⁹.

¹⁸ Ghazala H. *Cognitive Stylistics and the Translator*. London : Sayyab Books Ltd., 2011. 237 p.; Translation: *Literary, Linguistic and Psychological Perspectives* / ed. by. W. Frawley. London ; Toronto : Associated University Press, 1984. 218 p.; Rimmon-Kenan Sh. *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*. London : Methuen, 1983. 173 p.; Verdonk P. *The Liberation of the Icon: A Brief Survey from Classical Rhetoric to Cognitive Stylistics*. *Journal of Literary Studies*. 1999. Vol. 15 (3/4). P. 291–304; Turner M. *Reading Minds: The Study of English in the Age of Cognitive Science*. Princeton : Princeton University Press, 1991. 298 p.; Stockwell P. *Milonic Texture and the feeling of Reading*. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis* / eds. E. Semino, J. Culpeper. Amsterdam ; Philadelphia : Benjamins, 2002. P. 73–94; Baker M. *Towards a Methodology for Investigating the Style of a Literary Translator*. *Target*. 2000. No. 12 (2). P. 241–266; *Toward a Poetic Theory of Narration. Trends in Linguistics Studies and Monographs* / ed. S. Patron. 2014. Vol. 269. 176 p.; Tsur R. *Lakoff's Roads not taken*. *Pragmatics and Cognition*. 2000. Vol. 7. P. 339–359; Weber J.-J. *The Stylistics Reader: From Roman Jakobson to the present*. London : Arnold. 1996. 312 p.

¹⁹ Bell R. *Translation and Translating: Theory and Practice*. London ; New York : Longman, 1991. P. 114; Petrilli S. *Sign Studies and Semioethics: Communication, Translation and Values*. *Semiotics, Communication and Cognition* / eds. P. Cobley, K. Kull. Berlin : De Gruyter Mouton, 2014. 421 p.; Riffaterre M. *Transposing*

Четвертий розділ долає бар'єри семантичної природи смислу і об'являє його когнітивними підходами, зокрема перекладознавчими, які результують у низці моделей семантичного, прагматичного та інтерпретативного стибу. Перелічені моделі спричинилися до моделей когнітивно-семантичного спрямування – рекурсивної, когнітивної, трансформаційно-семантичної – що їх закладено в основу запропонова-

Presuppositions on the Semiotics of Literary Translations. *Theories of Translation: An Anthology of Essays from Dryden to Derrida* / ed. by R. Schulte, J. Biugenet. Chicago ; London : The University of Chicago Press, 1992. P. 204–205; Bartoszyński K. Kryzys chy trwanie powiesci. *Studia literaturoznawcze*. Krakow : Wydaw. Prac Naukowych Universitas, 2004. S. 77; Андрейчук Н. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV —початку XVII століття. Львів : Нац. ун-т “Львів. Політехніка”, 2011. 277 с.; Гудманян А., Шахновська І. Реалізація кооперативної стратегії спілкування в діалогічному дискурсі (на матеріалі американської драматургії ХХ століття). *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Філологічні науки*. 2015. № 138. С. 12–15; Бялик В. Д. Епістемологія лексичного квантора. Чернівці: Золоті литаври, 2012. 420 с.; Гриців Н. М. Василь Мисик: Різногранний діамант українського художнього перекладу. Вінниця : Нова Книга, 2017. 291 с.; Дзера О. Біблійна інтертекстуальність і переклад: англо-український контекст: монографія. Львів : Вид-во Львів. ун-ту ім. І. Франка, 2017. 490 с.; Єсипенко Н. Вербальний профіль і концептуальна структура англосаксонських культурних концептів : когнітивно-квантитативний підхід. Чернівці : Золоті литаври, 2012. 320 с.; Засекін С. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 274 с.; Коломієць Л. Концептуально-методологічні засади українського поетичного перекладу. Київ : ВПЦ Київський університет, 2004. 522 с.; Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. 376 с.; Шмігер Т. Перекладознавчий аналіз — теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 510 с.

ної когнітивно-семантичної моделі пізнання смислу у тексті художнього перекладу в цій монографічній розвідці. Модель відбувається через пізнання смислу тексту оригіналу, з'ясування смислотвірних мережевих зв'язків, трансформації смислових зв'язків шляхом перепозначення, пошуку (підбору) когнітивного контексту для кожного мережевого зв'язку, формулювання інтерпретативної схожості смислових мережевих зв'язків у ТП. Модель враховує когнітивний і семантичний модули перекладання і переконує, що пізнаний смисл визначається контекстом та покликаний досягти когнітивної релевантності у перекладі.

Висловлюємо щирі подяки рецензентам – докторам філологічних наук, професорам Єсипенко Надії Григорівні, Махачашвілі Русудан Кирилівні, Тараненко Ларисі Іванівні за наукові підказки та слухні поради; докторам філологічних наук, професорам Левченко Олені Петрівні й Тищенку Олегові Володимировичу та колегам кафедри прикладної лінгвістики Національного університету “Львівська політехніка” за наукові дискусії і підтримку у досягненні результатів когнітивно-перекладознавчого дослідження.

Особлива подяка науковому редактору – доктору філологічних наук, професору Бехті Івану Антоновичу за ідейну ініціативу, концепцію та критичні зауваження у процесі формування і втілення наукового прагнення.

Ціную підтримку друзів, зокрема Емілі Роум (**Emily Rome**), Торніке Черкезішвілі (**Tornike Cherkeshishvili**) та Джона Шеферда (**John Shepherd**) за створення робочої атмосфери й заохочення до написання цієї праці.

Окрема подяка сім'ї – дорогим і рідним: Оресту, Дем'янові та Домініці, – за терпіння й повсякчасну підтримку у завершенні монографії.